

POSTANOWIENIE

Dnia 18 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania T. H.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Częstochowie
o wysokość emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 18 marca 2025 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 11 grudnia 2023 r., sygn. akt III AUa 881/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
 - 2. zasądza od odwołującej się na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Częstochowie kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych wraz z odsetkami, o których mowa w art. 98 § 1¹ Kodeksu postępowania cywilnego tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**
- [SOP]**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z 11 grudnia 2023 r. oddalił apelację T. H. od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 4 marca 2021 r., oddalającego wniesione przez nią odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Częstochowie z dnia 9 września 2020 r. odmawiającej wnioskodawczyni ponownego przeliczenia wysokości emerytury, wobec

stwierdzenia braku podstaw do przeliczenia świadczenia na podstawie art. 194j ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej jako ustawa emerytalna).

W skardze kasacyjnej ubezpieczona zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w całości. W podstawach skargi podniosła zarzut naruszenia przepisów postępowania, mających istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku, to jest: art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. w związku z art. 7 k.p.a. w związku z art. 104 § 1 k.p.a. w związku z art. 180 § 1 k.p.a. w związku z art. 124 ustawy emerytalnej w związku z jej art. 194j ust. 1 w związku z art. 194j ust. 5 ustawy przez przyjęcie, że nie narusza w stopniu rażącym przepisów postępowania przed organami rentowymi decyzja, której rozstrzygnięcie oparte jest na przesłance zaczerpniętej z normy innej niż ta, która reguluje zagadnienie stanowiące przedmiot rozstrzygnięcia tejże decyzji, podczas gdy decyzja taka narusza przepisy postępowania przed organami rentowymi w sposób rażący w zakresie nakazu opierania przez organy rentowe rozstrzygnięć decyzji na normach regulujących konkretny problem, nie zaś na normach regulujących inne zagadnienia, to jest zasadę praworządności.

Wobec przedstawionych zarzutów skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonej kosztów procesu w zakresie postępowania przed Sądem Najwyższym.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wnioskodawczyni powołała się na oczywistą zasadność wniesionej skargi. Uzasadniając swoje stanowisko, podniosła, że treść części dyspozytywnej decyzji wydanej w dniu 9 września 2020 r. nie koresponduje z przesłankami normy, na której przedmiotowa decyzja została oparta, to jest normy art. 194j ust. 1 ustawy emerytalnej, lecz została oparta o przesłankę zaczerpniętą z normy art. 194j ust. 5 tej ustawy, która aktualizuje się dopiero po pozytywnym rozstrzygnięciu podstaw zastosowania art. 194j ust. 1. Stan taki narusza rudymენტarną zasadę postępowania w sprawach o świadczenia z ubezpieczeń społecznych w postaci zasady praworządności. Zdaniem skarżącej naruszenie to ma charakter oczywisty, albowiem dla jego

ustalenia wystarczy lektura przedmiotowej decyzji oraz przepisów art. 194j ust. 1 i ust. 5 ustawy emerytalnej.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie i zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (T. Wiśniewski (w:) D. Dończyk, J. Iwulski, G. Jędrejek, I. Koper, G. Misiurek, M. Orecki, P. Pogonowski, S. Sołtysik, D. Zawistowski, T. Zembrzuski, T. Wiśniewski, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom. II. Artykuły 367–505³⁹, Warszawa 2021, art. 398⁹; M. Manowska (w:) A. Adamczuk, P. Pruś, M. Radwan, M. Sieńko, E. Stefańska, M. Manowska, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom I. Art. 1-477¹⁶, LEX 2022, art. 398⁹).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, rozumianego jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurej, sprzeczność wykładni lub stosowania

prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (postanowienia Sądu Najwyższego z: 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494; 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; 7 lutego 2024 r., II USK 490/22, LEX nr 3668542, 8 stycznia 2025 r., II USK 292/24, LEX nr 3814748) i jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; 10 września 2024 r., I CSK 2428/23, LEX nr 3758186).

Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązywało go do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, to jest podlegającą uwzględnieniu (postanowienia Sądu Najwyższego z: 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777; 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695; 7 lutego 2024 r., II USK 490/22, LEX nr 3668542). Innymi słowy, jeżeli skarżąca powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinna zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (postanowienia Sądu Najwyższego z: 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638; 18 września 2024 r., II USK 116/24, LEX nr 3774113).

Stawiając zaś tezę o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, skarżąca twierdzi, że treść części dyspozytywnej decyzji wydanej w dniu 9 września 2020 r. nie koresponduje z przesłankami normy, na której przedmiotowa decyzja została oparta, to jest normy art. 194j ust. 1 ustawy emerytalnej, lecz została oparta o przesłankę zaczerpniętą z normy art. 194j ust. 5 ustawy emerytalnej, która aktualizuje się dopiero po pozytywnym rozstrzygnięciu podstaw zastosowania art. 194j ust. 1 tej ustawy, a stan taki narusza zasady praworządności. Można w tym miejscu wspomnieć, że Sąd Najwyższy w wyroku z 16 stycznia 2024 r. (I USKP 44/23, OSNP 2024 nr 8, poz. 86) podniósł, że do ponownego ustalenia podstawy

obliczenia emerytury wynikającej z osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego, bez pomniejszenia jej na podstawie art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej uprawnieni są ubezpieczeni urodzeni w 1953 roku, którzy przed dniem 1 stycznia 2013 r. złożyli wniosek o emeryturę, o której mowa w art. 24 tej ustawy oraz przed tym dniem spełnili wszystkie warunki wymienione w tym przepisie, w szczególności osiągnęli wiek emerytalny (art. 194i oraz 194j ustawy).

Wbrew twierdzeniom odwołującej, Sąd Najwyższy zauważa, że ubezpieczona, jak wynika z ustaleń faktycznych niniejszej sprawy, urodzona w 1953 roku, od 5 października 2008 r. do 31 marca 2019 r. pobierała wcześniejszą emeryturę. W dniu 17 lutego 2014 r. złożyła wniosek o przyznanie jej prawa do emerytury z tytułu powszechnego wieku emerytalnego w rozpoznaniu, którego uzyskała prawo do świadczenia, którego wysokość obliczona była zgodnie z art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej tj. z pomniejszeniem jej o kwoty dotychczas pobranych emerytur, jednakże przed uprawomocnieniem się tej decyzji wycofała wniosek o emeryturę, co spowodowało umorzenie postępowania w sprawie. Wycofanie wniosku o emeryturę w 2014 roku doprowadziło do sytuacji, w której wniosek ten należało traktować jako niewpływający na prawo do pobieranej przez wnioskodawczynię wcześniejszej emerytury. Emerytura z tytułu powszechnego wieku emerytalnego przyznana została wnioskodawczyni dopiero na jej wniosek złożony ponownie w dniu 9 kwietnia 2019 r. W jego rozpoznaniu wydana została decyzja z 2 maja 2019 r. przyznająca świadczenie emerytalne T. H. i wyliczające jego wysokość z uwzględnieniem wyroku Trybunału Kontynuacyjnego z 6 marca 2019 r. (P 20/16, OTK-A 2019/11) tj. bez pomniejszania emerytury o kwotę wcześniej pobranych emerytur wcześniejszych. Ubezpieczona we wniosku z 16 lipca 2020 r. żądała wypłaty wyrównania zaniżonej emerytury za lata 2013-2019. Organ rentowy zasadnie w zaskarżonej w niniejszym postępowaniu decyzji z dnia 9 września 2020 r. odmówił wnioskodawczyni prawa do ponownego przeliczenia świadczenia, podnosząc, iż dotychczas pobierana emerytura nie została pomniejszona o kwotę stanowiącą sumę pobranych emerytur wcześniejszych. Z powyższego wynika zatem, iż z pobieranego przez wnioskodawczynię świadczenia emerytalnego z tytułu powszechnego wieku emerytalnego nigdy nie potrącono żadnych środków z tytułu pobierania wcześniejszej emerytury, a tym

samym różnica między sumą kwot emerytur, jakie przysługiwałyby jej z tytułu pobierania emerytury powszechnej od dnia jej wypłaty do dnia wydania decyzji ponownie ustalającej jej wysokość, z uwzględnieniem ich waloryzacji, a sumą kwot wypłaconych w tym okresie wynosi 0 zł. W ocenie Sądu pierwszej instancji brak było zatem podstaw do wypłaty jej jakiegokolwiek wyrównania.

Sąd Apelacyjny prawidłowo wyjaśnił skarżącej w uzasadnieniu do wydanego orzeczenia, że zgodnie z wnioskiem ubezpieczonej organ rentowy miał orzec o przyznaniu jej prawa do wyrównania pobieranego świadczenia na podstawie art. 194j ust. 1 ustawy emerytalnej, aby takiej operacji mógł dokonać, winien był w pierwszej kolejności przeliczyć świadczenie. Słusznie wywodził Sąd Apelacyjny, iż do wypłaty wyrównania świadczenia, o jakim stanowi art. 194j ust. 5 ustawy emerytalnej w pierwszej kolejności należało sprawdzić, czy zachodzą przesłanki pozytywne do przeliczenia świadczenia z ust. 1 art. 194j ustawy emerytalnej, a dopiero w dalszej kolejności, pod warunkiem, że ponownie ustalona wysokość emerytury jest wyższa od wypłacanej dotychczas, co daje podstawę do wypłaty wyrównania. Skoro zatem przeliczenie nie dało podstawy do wykazania różnicy na niekorzyść ubezpieczonej, to oczywiste było, iż wyrównanie nie mogło być przyznane. Organ rentowy istotnie w kontrolowanej decyzji w rubryce „podstawa prawna” nie orzekł o odmowie wyrównania, ale następnie w uzasadnieniu do treści decyzji wskazał, z jakich przyczyn wyrównanie nie jest możliwe. Ta okoliczność spowodowała, że wniosek ubezpieczonej został rozpatrzony merytorycznie zarówno przez Sąd pierwszej instancji, jak i Sąd odwoławczy. Sądy *metiti* uznały, że T. H. nie pobierała świadczenia emerytalnego, którego wysokość zostałaby obliczona z potrąceniem kwot wcześniej pobranych świadczeń emerytalnych. W konsekwencji ubezpieczona nie spełniła przesłanek do przeliczenia świadczenia w trybie przepisów znowelizowanej ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Tym samym brak było również podstaw do wyliczenia kwoty jakiegokolwiek wyrównania, o którym mowa w art. 194j ust. 5 ustawy emerytalnej.

W postanowieniu z 15 września 2011 r. (II UZP 8/11, OSNP 2012 nr 19-20, poz. 252) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że do postępowania sądowego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych poddanych kognicji sądów powszechnych

(art. 459 k.p.c. w związku z art. 476 § 2 i 3 k.p.c.) mają zastosowanie ustalone w orzecnictwie Sądu Najwyższego zasady. W pierwszej kolejności konieczne jest odwołanie się do zasady rozstrzygania przez sąd w postępowaniu cywilnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych o prawach lub obowiązkach stron na podstawie przepisów prawa materialnego (art. 477¹⁴ § 1 i 2 k.p.c. z wyjątkiem wskazanym w § 4). W rezultacie indywidualna norma prawna zawarta w orzeczeniu ma charakter materialny, ustalający treść indywidualnego stosunku prawnego ubezpieczenia społecznego. Sąd dokonuje merytorycznej, a więc uwzględniającej przepisy prawa materialnego kontroli prawidłowości aktu organów rentowych, natomiast wady decyzji wynikające z naruszeń przepisów postępowania przed organem rentowym pozostają zasadniczo poza zakresem jego rozpoznania. Od momentu wniesienia odwołania do sądu rozpoznawana sprawa staje się sprawą cywilną, podlegającą rozstrzygnięciu według zasad właściwych dla tej kategorii. Odwołanie od decyzji pełni rolę pozwu, a jego zasadność ocenia się na podstawie właściwych przepisów prawa materialnego. Na tego rodzaju wadach decyzji skupia się też postępowanie sądowe, a wady spowodowane naruszeniem przepisów postępowania przed organem rentowym, pozostają w zasadzie poza przedmiotem postępowania. Jednakże zgodnie z ugruntowaną koncepcją bezwzględnej nieważności aktu administracyjnego, sąd ubezpieczeń społecznych jako sąd powszechny może i powinien dostrzegać wady formalne decyzji administracyjnej, które dyskwalifikują ją w stopniu odbierającym jej cechy takiego aktu (wyrok Sądu Najwyższego z 1 września 2010 r., III UK 15/10, LEX nr 667499; postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r., III USK 229/22, LEX nr 3603294). Do takich wad zalicza się brak organu powołanego do orzekania w określonej materii, niezastosowanie jakiejkolwiek procedury lub oczywiste naruszenie zasad postępowania administracyjnego (wyroki Sądu Najwyższego z: 10 czerwca 2008 r., I UK 376/07, OSNP 2009 nr 21-22; 9 marca 2023 r., II USKP 46/22, OSNP 2023 nr 12, poz. 139). Opisywaną zasadę potwierdza dobitnie to, że sąd orzekający w sprawach ubezpieczeń społecznych może stosować jedynie przepisy kodeksu postępowania cywilnego. Możliwość badania, a ściślej kwestionowania decyzji administracyjnej wyłącznie w ograniczonym zakresie, w myśl wypracowanej w judykaturze Sądu Najwyższego koncepcji bezwzględnej nieważności (nieistnienia)

decyzji administracyjnej, stanowi jedyne odstępstwo od zasady związania sądu cywilnego decyzją administracyjną (wyroki Sądu Najwyższego z: 29 stycznia 2008 r., I UK 173/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 78; 10 czerwca 2008 r., I UK 376/07, OSNP 2009, nr 21-22, poz. 295; 16 października 2008 r., III UK 47/08, OSNP 2010 nr 5-6, poz. 80; 7 kwietnia 2011 r., I UK 357/10, LEX nr 863946; 30 czerwca 2021 r., I CSKP 11/21, LEX nr 3244499; uzasadnienie uchwały z 15 września 2011 r., II UZP 8/11, OSNP 2012 nr 19-20, poz. 252).

Mając na uwadze powyżej przytoczone ustalenia Sądu odwoławczego, jak i oparcie w przywołanym orzecznictwie, Sąd Najwyższy zauważa, że mając na względzie zasadę rozstrzygania w postępowaniu cywilnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych o prawach lub obowiązkach stron na podstawie przepisów prawa materialnego i sądowej oceny merytorycznej decyzji organu rentowego wobec tego wady decyzji, które nie dotyczą bezwzględnej nieważności (nieistnienia) decyzji administracyjnej, a na takich zarzutach oparła swój wniosek strona skarżąca, nie mogą stanowić uzasadnionej podstawy odwoławczej.

Wobec ustalenia, że wyrok Sądu odwoławczego odmawiający ubezpieczonej podstaw do wyrównania świadczenia emerytalnego w oparciu o art. 194j ust. 5 ustawy emerytalnej odpowiada prawu, wniosek skargi kasacyjnej oparty na oczywistej obrazie prawa nie znalazł uzasadnienia.

Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego zgodnie z art. 108 § 1 k.p.c. i art. 98 § 1 i 1¹ k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. oraz § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935).

(J.K.)

[a.ł]

